

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı: Bir SWOT Analizi

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Kadir Can ERBUDAK¹, Cemil Cahit YEŞİLBURSA²

1 Dr., T.C. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı, kadircanerbudak@windowslive.com. ORCID: 0000-0003-4595-1179

2 Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, yesilbursa@gazi.edu.tr. ORCID:0000-0001-8568-6061

Gönderilme Tarihi: 28.05.2025 Kabul Tarihi: 28.08.2025 DOI: 10.37669/milliegitim.1707953

Atf: “Erbudak, K. C., & Yeşilbursa, C. C. (2025). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli sosyal bilgiler dersi öğretim programı: Bir SWOT analizi. *Millî Eğitim*, 54(1), 1433-1470. DOI: 10.37669/milliegitim.1707953”

Öz

2024 yılında 4, 5, 6 ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, eğitimdeki gelişmeler ve çağın gereklilikleri doğrultusunda yenilenmiştir. Bu değişim, programın paydaşlarca nasıl değerlendirildiğinin bilinmesini önemli kılmaktadır. Bu araştırmanın amacı; sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenler ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin, yeni programa ilişkin SWOT (Güçlü, Zayıf Yönler, Fırsatlar ve Tehditler) analizine dayalı görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırmada nitel yöntemlerden olgubilim deseni kullanılmış, çalışma grubu gönüllülük esasına göre belirlenmiştir. Veriler, her iki gruba özel hazırlanan yarı-yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla toplanmış ve içerik analizi ile çözümlenmiştir. Sonuçlara göre katılımcılar, programın güçlü yönleri arasında yenilikçi ve öğrenci merkezli yapısını vurgulamış; zayıf yönler olarak ise yapısal, içeriksel ve uygulamaya dair eksiklikleri belirtmiştir. Fırsatlar açısından programın bireysel ve toplumsal gelişime katkı sağlayabileceği ifade edilmiş, tehditler/endişeler kapsamında ise programın ek iyileştirmelere ihtiyaç duyduğu görülmüştür. Araştırma, programın etkililiğini artırmak adına önemli ipuçları sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: sosyal bilgiler dersi öğretim programı, SWOT analizi, sosyal bilgiler öğretimi, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli

The Century of Türkiye Education Model Social Studies Curriculum: A SWOT Analysis

RESEARCH ARTICLE

Abstract

In 2024, 4th, 5th, 6th and 7th grade social studies curriculum was renewed in line with the developments in education and the requirements of the age. This change makes it important to know how the curriculum is evaluated by stakeholders. The purpose of this study is to reveal the opinions of academicians and social studies teachers who are experts in the field of social studies education based on SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats) analysis of the new curriculum. In the study, a phenomenological design was used from qualitative methods and the study group was determined on the basis of volunteerism. The data were collected through semi-structured interview forms specially prepared for both groups and analyzed by content analysis. According to the results, the participants emphasized the innovative and student-centered structure of the program among the strengths of the program; as weaknesses, they stated structural, content and implementation deficiencies. In terms of opportunities, it was stated that the program could contribute to individual and social development, and in terms of threats/concerns, it was seen that the program needed improvement. The research provides important clues to improve the effectiveness of the program.

Keywords: *social studies curriculum, SWOT analysis, social studies teaching, the Century of Türkiye Education Model*

Giriş

Eğitim öğretimin rolü ve kalitesi bir ülkenin gelişmişlik seviyesi ile yakından ilişkilidir. Kaliteli ve çağdaş bir eğitim öğretim faaliyeti sonucunda problem çözen, eleştiren, üreten, sorgulayan, hak ve sorumluluklarını bilen, karşılaştığı sorunlara efektif çözümler üretebilen, araştıran, öz güveni ve öz denetimi yüksek bireyler yetiştirmek mümkün olmakta; bu bireyler sayesinde hızla değişen ve gelişen dünya şartlarına uyum sağlayabilecek nitelikli insan gücüne sahip olunabilmektedir. Bu durum da eğitim öğretimin temel yapısını oluşturan aktörlerin çağdaş ve bilimsel anlayışla şekillendirilmesiyle olabilmektedir. Eğitim öğretimin önemli aktörlerinden biri de öğretim programlarıdır. Öğretim programları; belirlenmiş bilgi kategorilerinden oluşan, beceri ve uygulamaya imkân tanıyan, bilgi ve becerinin programın amaçları doğrultusunda ve planlı bir şekilde kazandırılmasına yönelik hazırlanan rehber olarak tanımlanmaktadır (Varış, 1988). Bireylerin dünyalarını ve yaşadıkları toplumu anlamaları; gerekli bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazanmaları; kısaca çağa ayak uydurabilecek niteliğe ulaşmalarının en etkili yolu kaliteli öğretim

programlarının oluşturulmasıyla doğru orantılıdır. Bu bağlamda bireyleri yaşama hazırlamak konusunda oldukça önemli bir tecrübeye sahip olan sosyal bilgiler dersi, genellikle geçmiş ve geleceğin toplumsal hayata etkilerini farklı yönleriyle ortaya koyan, çok yönlü ve disiplinler arası anlayışta oluşturulmuş bir derstir. Her ülkenin kendine özgü yapısı, koşulları ve dinamikleri nedeniyle farklı içeriklerle sunulsa da içeriğini sosyal bilimlerin farklı disiplinlerinden sağlamaktadır. Bu doğrultuda sosyal bilgiler; bireyi vatandaşlığın gerektirdiği nitelikler açısından yetiştirmesi, dünyayı ve ülkesini tanıması, toplumsal hayatta karşılaştığı ya da karşılaşılabileceği problemlere etkili çözümler üretebilmesini sağlayan bilgi ve anlayışı bireylere sağlamayı görev edinmiştir (Memişoğlu, 2012).

Dünyada son elli yıllık dönemden itibaren program geliştirme çalışmaları hızlanmış ve birçok ülke programlarında köklü değişikliklere gitmiştir. Bu revizyon ya da restorasyon hareketi Türkiye’de de karşılık bulmuş, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı da 2024 yılında çağın gereklerine ayak uydurabilecek nitelikler göz önünde bulundurularak yeniden düzenlenmiştir. Sosyal bilgiler derslerinin yetiştirmeyi amaçladığı istendik bireylerin nitelikleri öncelikle 2024 yılında yayımlanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın amaçları doğrultusunda ortaya konulmuştur. İçinde bulunduğumuz yüzyılda bireylerden beklenen rollerin artması, ihtiyaçların hızla çeşitlenmesi ve teknolojinin baş döndürücü bir gelişim göstermesi doğrultusunda dersin öğretim programı güncellenerek yeniden yapılandırılmıştır. Bununla birlikte programın amaçları ve yüzyılın farklı beklentileri zamanla değişiklik gösterse de özünde her zaman iyi ve etkin vatandaşlar yetiştirme hedefi dersin temel belirleyicisi olarak varlığını sürdürmektedir (Yalçın & Akhan, 2019). Cumhuriyetin ilanından günümüze birçok programın hazırlandığı görülmektedir. Nitekim bu programların yapıldığı dönemin koşulları göz önünde bulundurularak farklı anlayış ve felsefelerden etkilenilmiştir (Korkmaz & Uygur, 2021). 1953 yılında öğretmen okulları ve köy enstitülerinin programında ilk kez sosyal bilgiler dersi kendine yer bulmuştur. İlkokul programlarında ortaya çıkışının ise 1968 yılında olduğu görülmektedir. Öncelikle 1962 yılında yayımlanan program taslağında tarih, coğrafya ve yurttaşlık dersleri “Toplum ve Ülke İncelemeleri” adı altında birleştirilerek tek ders olarak düzenlenmiş, 1968 yılında yayımlanan programda ise yerini sosyal bilgilere bırakmıştır. Sosyal bilgiler dersinin bu adla okutulmasından bu döneme kadar Türkiye’de; 1968, 1969, 1990, 1998, 2005, 2015, 2018 ve 2024 yıllarında program revize, yenileme ve güncelleme çalışmaları yapılmıştır. Bu programlar

genellikle çağdaş eğitim anlayış ve felsefeleri dikkate alınarak oluşturulsa da uygulamada geleneksel anlayışın dışına çıkılamamıştır. 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'yla birlikte sosyal oluşturmacılık anlayışı temel alınmış, tematik bir anlayış benimsenmiş ve önceki programlardan oldukça çağdaş bir anlayışa imza atılmıştır. 2018 yılında yapılan düzenleme ile Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı tekrardan ele alınmış ancak 2005 programının ötesine geçememiştir (Kalaycı & Baysal, 2019; Öztürk & Kafadar, 2020). Teknolojinin ilerlemesi ve eğitim trendlerinin çeşitlenmesiyle birlikte 2024 yılında yapılan program değişikliğiyle yeni bir anlayışa adım atılmıştır. Bir dersin öğretim programı, o ülkenin eğitim felsefesinin yansıtıldığı en somut örneklerden biridir (Safran, 2004). Bu bağlamda 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, Türk eğitim sistemi ve anlayışının değiştiğini göstermektedir. Sosyal bilgiler dersinin yaşam temelli niteliği ve dinamik bir süreci yapısında barındırması, bilim ve teknolojiye meydana gelen gelişmeler ve toplumların ideal bireyi yetiştirme arzusu öğretim programlarının gelişim ve oluşturulma sürecini hızlandırmaktadır (Ütkür-Güllühan & Bekiroğlu, 2022). Bu yönüyle 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın çağdaş anlayışlar çerçevesinde öğrencilerin bilgiyi üreten ve bilgiye taraf olan bireyler olarak yetiştirilmesini; ihtiyaç duydukları bilgi, beceri, tutum, davranış ve değerleri kendi yaşantıları yoluyla içselleştirmelerini amaçladığı görülmektedir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2024, s. 4-5).

Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin her alanda hâkimiyet kurduğu günümüzde, bireylerin çağın gereklerine yönelik nitelikler kazanmaları ve rekabetçi olmaları önem arz etmektedir. Bu durum, eğitim öğretim faaliyetlerinin önemli bir konumunda bulunan öğretim programları için de geçerlidir. Günümüzde ülkeler arasındaki rekabet, eğitim öğretim alanında da yaşanmakta ve giderek de artmaktadır. Eğitimin kalitesini artırmaya, rekabetçi öğretim programları hazırlamaya, 21. yüzyıl becerilerine sahip bireylere ve tüm bunları yetiştirecek nitelikli öğretmenlere ihtiyaç duyulmakta bu konularda dünyada öncü olmak birincil hedef hâline getirilmektedir. Bunun için de ülkeler, eğitim öğretim ile ilgili yenilikçi yaklaşımlarda bulunmak için birçok yöntem, teknik ya da strateji kullanabilmektedir. Bunlardan biri de SWOT analizidir. Değişim ve dönüşüm sırasında bu olaya neden olan, bu olayı zorlayan ya da engelleyen niteliklerin belirlenmesi ve geleceğe dönük tedbirlerin alınması amacıyla etkili bir araç olarak değerlendirilebilir (Bonstingl, 1996).

SWOT, İngilizce bir kısaltma olup Strengths (Güçlü yönler), Weaknesses (Zayıf yönler), Opportunities (Fırsatlar) ve Threats (Tehditler) sözcüklerinin baş harfleri alınarak oluşturulmuştur (Ülgen & Mirze, 2013). Güçlü yönler, sistem ya da kurumların iş şemasından kaynaklanan ve diğer sistem ya da kurumlardan farklı olan üstün niteliklerini ifade etmektedir ve sistemlerin, kurumların rakiplerine göre neyi doğru neyi yanlış yaptığının belirtilmesidir. “Hangi avantajlara sahibiz? Neleri iyi yapabiliyoruz? Güçlü yönlerimiz nelerdir?” gibi sorulara verilen cevaplar sistemin ya da kurumun rakiplerine göre daha güçlü yönlerini ortaya koyup faaliyetlerin hangi yönde geliştireceğinin bilinmesine imkân tanımaktadır (MEB, 2007, s. 58). Zayıf yönler, sistemlerin ya da kurumların rekabet ettiği diğer sistem ya da kurumlara göre daha az verimli ve etkili olduğu kısımları ifade etmektedir. Diğer bir deyişle sistem ya da kurum tarafından rekabetçi ortamda hangi durumlarda, nerelerde geride kaldığının tespit edilmesidir. “Neyi kötü yapıyoruz? Neleri yapmaktan kaçınmalıyız? Neleri geliştirmemiz gerekmektedir?” gibi sorular sistemin ya da kurumun geliştirilmesi açısından sorulması gereken ve rekabetçi olmada yardımcı olabilecek sorular arasında yer almaktadır (MEB, 2007, s. 59). Fırsatlar, sisteme ya da kuruma doğrudan ya da dolaylı olarak etkide bulunan/bulunabilecek faktörleri içermektedir. Sistemin ya da kurumun hedeflerine başarıyla ulaşması için teşvik edici fırsatların belirlenmesi zaruridir. Bu amaçla; “Eğitim kurumlarını geliştirmeye yönelik fırsatlar nelerdir? Öğretim programlarında politika değişiklikleri nelerdir? Sosyal bilgiler öğretimindeki farklı eğilimler ve yaklaşımlar nelerdir?” gibi sorular gelişim için bu kısımda ele alınıp sorulabilmektedir (MEB, 2007, s. 60). Tehditler ise sistem ya da kurumların, amaçlarından uzaklaşmasına neden olan veya amaçlarını gerçekleştirmelerini kısıtlayan hatta olanaksızlaştıran dış faktörleri ifade etmektedir. Sistemin başarısını etkileyebilecek veya zarar verebilecek tehditlerin belirlenmesi gerekmektedir. Bu amaçla, “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda teknoloji aleyhimize mi işliyor? Karşılaşabileceğimiz ekstra engeller neler? Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı iş gücü ve insan kaynakları için yeterlilik göstermekte mi?” gibi sorular bu durumun belirlenmesinde sorulabilecek sorular arasında yer almaktadır (MEB, 2007, s. 61). Bir sistemin ya da kurumun zayıf ve güçlü yönlerinin tanınıp belirlenmesi her zaman yeterli olmamaktadır. SWOT analizinin yapılmasının amacı, zayıf yönlerin ve tehditlerin minimize edilmesi ya da tamamen ortadan kaldırılmasıdır. Zayıf yönlerin güçlendirilmesinin sağlanması, tehditlerin fırsata çevrilmesi SWOT analizinin temel bakış açısını oluşturmaktadır.

Alan yazınında genellikle iktisadi bağlamda ele alınsa da SWOT analizi eğitim öğretim alanında sıkça kullanılmaktadır (Daniela, 2017; Ezin, 2021; Satria & Shahbana, 2020; Topuz vd., 2017). Her ne kadar eski Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın (2005-2018 karşılaştırmalı SWOT analizi) yer aldığı çalışmalar bulunsun da (Kılıçoğlu & Aydemir, 2022) sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyen ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'na yönelik değerlendirmelerinin SWOT analizi doğrultusunda belirlenmesi, sosyal bilgiler eğitimi alanına katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda çalışmanın amacı 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'na ilişkin sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenler ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenler ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın güçlü yönlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
- Sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenler ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın zayıf yönlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
- Sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenler ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın sunduğu/sunabileceği fırsatlara ilişkin görüşleri nelerdir?
- Sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenler, sosyal bilgiler öğretmenlerinin 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın sebep olduğu/olabileceği tehditlere ilişkin görüşleri nelerdir?

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın türü, araştırma grubu, veri toplama araçları, veri toplama teknikleri, geçerlik ve güvenirlik, verilerin analizi ve sınırlılıklara yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden biri olan olgubilim (fenomenoloji) kullanılmıştır. Creswell'e (2014) göre olgubilim (fenomenoloji), birkaç bireyin bir fenomen ya da bir kavramla ilgili yaşantısı sonucu deneyimlerinin ortak anlamını ortaya koyan bir desendir (s. 77). Olgubilim (fenomenoloji)

çalışmalarında bireylerin belirli bir olguya ilişkin vermiş olduğu tepkiler ya da algılar araştırılmaktadır. Bu çalışmalarda farklı bireylerden elde edilen tecrübeler, olgularla ilgili birçok algıyı inceleme fırsatı sunar ve bu algıların ortak yönlerinin ne olduğu ortaya konulmaya çalışılır (Fraenkel vd., 2012). Yıldırım ve Şimşek'e (2016) göre olgubilim (fenomenoloji) araştırmalarının amacı gündelik yaşamda karşılaştığımız algı, tecrübe, deneyim, olgu ya da durumların aşına olmadığımız veya tam olarak bilemediğimiz farklı olguları betimlemektir (s. 69). Bu çalışmanın amacı 2024 yılında yayımlanan 4, 5, 6 ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nı sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenler ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin algılarını derinlemesine betimlemek, SWOT analizi boyutları (güçlü yönler, zayıf yönler, sunduğu/sunabileceği fırsatlar ve sebep olduğu/olabileceği endişeler) kapsamında inceleyip ortaya koymaktır.

Çalışma Grubu

Sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenler ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin 2024 yılında yayımlanan 4, 5, 6 ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'na ilişkin algılarının incelendiği bu araştırmada çalışma grubu amaçlı rastgele örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Bu örneklem tipinde belirlenen durum örneklerinin araştırmanın amacı doğrultusunda amaçlı bir biçimde düzenlenmesine dayanmaktadır (Marshall & Rossman, 2014). Bu örnekleme yöntemi rastgele belirlenen durumlardan daha çeşitli ve zengin verilere ulaşmak ve araştırmanın inanılabilirliğini arttırmak için kullanılmaktadır (Flick, 2014). Amaçlı rastgele örnekleme yöntemiyle belirlenen 2024-2025 eğitim öğretim yılında çeşitli devlet üniversitelerinde çalışmakta olan sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenler ve Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ilk ve ortaokullarda 2024-2025 eğitim öğretim yılında görev yapmakta olan sosyal bilgiler öğretmenleri araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Çalışma grubuna ilişkin genel bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1*Çalışma Grubuna Dair Bilgiler*

Çalışma Grubuna Dair Bilgiler			
			n
Cinsiyet		Kadın	11
		Erkek	5
Ünvan		Prof. Dr.	4
		Doç. Dr.	8
		Dr. Öğr. Üyesi	3
		Ar. Gör. Dr.	-
		Ar. Gör.	-
		Öğr. Gör.	-
		Dr.	-
Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında Uzman Akademisyenler	Üniversite	Üniversite-1	1
		Üniversite-2	3
		Üniversite-3	1
		Üniversite-4	2
		Üniversite-5	1
		Üniversite-6	2
		Üniversite-7	1
		Üniversite-8	1
		Üniversite-9	1
		Üniversite-10	2
		Üniversite-11	1
		Toplam	16
Cinsiyet		Kadın	12
		Erkek	11
Sosyal Bilgiler Öğretmenleri	Kıdem	1-5 yıl	4
		6-10 yıl	5
		11 yıl ve üstü	14
		Toplam	23
		Genel Toplam	39

Tablo 1 incelendiğinde sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenlerin 11'i erkek, 5'i ise kadınlardan olmak üzere 16 kişiden oluşmaktadır. En fazla temsil edilen ünvan 8 ile "Doç. Dr."dur. Ardından "Prof.

Dr. ve Dr. Öğr. Üyesi” ünvanları temsil edilmektedir. Akademisyenlerin farklı üniversitelere dengeli olarak dağıldığı görülmektedir. Etik kaygılardan dolayı üniversiteler kodlanarak verilmiştir. En çok katılımın sağlandığı üniversite “Üniversite-1” kodlu yükseköğretim kurumudur. Sosyal bilgiler öğretmenleri ise 12’si kadın, 11’i erkek olmak üzere toplamda 23 kişiden oluşmaktadır. Kıdem yılı dağılımında ise en yüksek oran “11 yıl ve üstü” seçeneğinde yoğunlaşmıştır. “6-10 yıl arası” görev yapan öğretmenler 5, “1-5 yıl” arasında görev yapan öğretmenler ise 4 kişiden oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmaların verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen ve dört açık uçlu sorudan oluşan görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırmanın verileri basılı olarak yüz yüze elde edilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Bu çalışmada veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen ve çalışma grubunda yer alan; sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenler ve Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ilk ve ortaokullarda 2024-2025 eğitim öğretim yılında görev yapmakta olan sosyal bilgiler öğretmenleri için oluşturulmuş toplam dört açık uçlu sorudan oluşan iki farklı görüşme formuyla toplanmıştır. Bu görüşme formları her iki çalışma grubuna özgü olacak şekilde oluşturulmuştur. Görüşme sorularının oluşturulmasında uzmanlardan görüş alınmıştır. Gerekli revize işlemleri yapıldıktan sonra alanında uzman sosyal bilgiler eğitimcisi 10 akademisyen ve 10 sosyal bilgiler öğretmenine ön uygulaması yapılmıştır. Gelen geri bildirimler doğrultusunda görüşme sorularının nihai hâli verilmiştir.

Verilerin Analizi

Görüşme formundan elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizinden yararlanılmıştır. İçerik analizi kişilerin, bireylerin yazıp söyledikleri şeylerin nicel hâle getirilmesi ve sayısallaştırılması olarak tanımlanabilir. Temelde söylenip yazılan şeylerin kategorileştirilmesi ve ne sıklıkta kullandıklarının araştırılmasıdır (Simon & Burstein, 1985, s. 240). Aynı zamanda içerik analizi, iletilmek istenen mesajın objektif ve niceliksel analizidir. İçerik analizinde temel amaç toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşabilmektir (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 242). Bu çalışmada sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenler ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşme sorularına

verdikleri cevaplar analiz edilirken kadın katılımcılar için “K”, erkek katılımcılar için “E” harfleri kullanılmıştır. Buna göre; “SBEAUAK1” sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman birinci kadın akademisyen katılımcıyı, “SBÖ4E” dördüncü erkek sosyal bilgiler öğretmenini temsil edecek anlamda kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bulguları katılımcıların görüşlerinden elde edilmiş ve bu görüşler çeşitli kategori ve alt kategorilere ayrılarak sunulmuştur. Ayrıca bu kategori ve alt kategorilerin desteklenmesi için katılımcıların görüşme sorularına vermiş olduğu cevaplar bire bir verilmiştir. Ayrıca katılımcıların görüşlerinden oluşan kategori ve alt kategorilerin sıklığı da tablolarda sunulmuştur. Araştırmanın amacına yönelik olarak 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın güçlü, zayıf yönleri ve sunduğu/sunabileceği fırsatlar ve sebep olduğu/olabileceği endişeler alt başlıklar hâlinde belirtilmiştir.

Güçlü Yönler

2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın güçlü yönlerine ilişkin sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenler ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine ait kategori ve alt kategoriler ayrıca sıklık düzeyleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın Güçlü Yönlerine İlişkin Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında Uzman Akademisyenler ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri

		Güçlü Yönler	
	Kategoriler	Alt Kategoriler	<i>f</i>
Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında Uzman Akademisyenler	Genel Çerçeve	Disiplinler Arası İlişkiler	11
		Farklılaştırma Yaklaşımı	
		K-12 Beceriler Bütünü	
	İçerik	Proje Tabanlı Öğrenme	
		Okul Dışı Öğrenme Olanakları	
		Yaşayan Değerler Eğitimi (Erdem-Değer-Eylem Yaklaşımı)	
Geri Bildirim Olanakları	Yapay Zekâ Destekli Uygulamalar	3	
	Okul Temelli Planlama		
	Öğrenci Merkezli Yapı		
		Sosyal Bilimlerin Geniş Perspektifi	2
		Farklı Becerilerin İşe Koşulması	
		Öğrenme Çıktılarının Azaltılması	
		QR Kodlarla Görüşlerin Alınması	2
		Çağın Gereklerini Yakalama Anlayışı	
		Toplam	16
Sosyal Bilgiler Öğretmenleri	Yapısal Düzenlemeler	Sadeleşme	11
		Öğrenci Merkezli Anlayış	
	İçerik	Beceri Temelli Program	10
		Beceri ve Değer Entegrasyonu	
		Etkinlik Sayısının Artması	
	Yenilikçi Yaklaşımlar	Yaşamı Temel Alan Program	23
Disiplinler Arası İlişki			
		Etkili Ölçme-Değerlendirme Fırsatı	
		Teknoloji Kullanımı	23
		Dijital Etkinlikler	
		Yenilikçi Ölçme-Değerlendirme Anlayışları	
		Toplam	23
		Genel Toplam	39

Tablo 2 incelendiğinde sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenlerin 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın güçlü yönlerini belirtirken en fazla “Genel Çerçeve” (f=11) kategorisinde söylem geliştirdikleri belirlenmiştir. “Genel Çerçeve” kategorisinin alt bileşenleri incelendiğinde bu söylemlerini; “Disiplinler Arası İlişkiler, Farklılaştırma Yaklaşımı, K-12 Beceriler Bütünü, Proje Tabanlı Öğrenme, Okul Dışı Öğrenme Olanakları, Yaşayan Değerler Eğitimi (Erdem-Değer-Eylem Yaklaşımı), Yapay Zekâ Destekli Uygulamalar, Okul Temelli Planlama ve Öğrenci Merkezli Yapı” olmak üzere alt kategorilerle destekledikleri tespit edilmiştir. Ayrıca “İçerik” kategorisinde (f=3) söylem geliştirildiği ve bu söylemlerini “Sosyal Bilimlerin Geniş Perspektifi, Farklı Becerilerin İşe Koşulması ve Öğrenme Çıktılarının Azaltılması” alt bileşenlerle destekledikleri belirlenmiştir. Sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenler son olarak 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın güçlü yönlerine yönelik söylem geliştirirken “Geri Bildirim Olanakları” (f=2) üst kategorisine de vurgu yapmışlardır. Bu söylemlerini desteklemek için ise “QR Kodlarla Görüşlerin Alınması ve Çağın Gereklilerini Yakalama Anlayışı” alt kategorilerini belirledikleri tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenleri 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın güçlü yönlerini belirtirken en fazla “Yapısal Düzenlemeler” kategorisine (f=11) uygun söylemler geliştirmişlerdir. Bu söylemlerini; “Sadeleşme, Öğrenci Merkezli Anlayış ve Beceri Temelli Program” alt kategorileriyle destekledikleri görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin programın güçlü yönlerine ilişkin görüşlerini kategorize ettikleri diğer başlık “İçerik” (f= 10) kategorisidir. Bu kategoride sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından çok daha fazla söylem de kendine yer bulmuştur. Bu söylemler; “Öğrenci Merkezli Anlayış, Beceri Temelli Program, Beceri ve Değer Entegrasyonu, Etkinlik Sayısının Artması, Yaşamı Temel Alan Program Disiplinler Arası İlişki ve Etkili Ölçme-Değerlendirme Fırsatı” şeklindedir. Bu durumun içerikle çok daha ilgili olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının güçlü yönlerle ilişkin son görüşleri “Yenilikçi Yaklaşımlar” (f= 2) kategorisinde toplanmıştır. Bu kategoriye ait söylemler ise; “Teknoloji Kullanımı, Dijital Etkinlikler ve Yenilikçi Ölçme-Değerlendirme Anlayışları” çerçevesinde şekillenmiştir. Tablo 3'te sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenlerin ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 3*Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında Uzman Akademisyen ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüş Örnekleri*

Kodlar	Görüşler
SBEAUAK4	Beceri temelli olması bence en güçlü yönü. Özellikle becerilerin kavramsal, duyuşsal, okuryazarlık gibi alanlara ayrılarak verilmesi güzel olmuş. Programın her sınıf bazında ayrı ayrı alınması. Her öğrenme alanının öğretmene yol gösterici bilgiler içermesi (etkinlik örnekleri, öğrenme çıktıları gibi). Daha öğrenci merkezli olması. QR kodlarla görüşlerin alınması programın diğer güçlü yönleri. Teknoloji temelli becerilere, okuryazarlıklara önceki programlara kıyasla yer verilmesi.
SBÖE3	Konu/kazanım sayısı iyi belirlenmiş. Bu öğretmene yeterli süre sağlıyor. İçerik öğrenci seviyesi göz önüne alınarak oluşturulmuş. Okuryazarlık becerileri ve değerlerin programa entegre edilmesi verimlilik açısından olumlu. Bilgi, beceri ve değerlerin birlikte değerlendirilmesi, öğrencide kapsamlı gelişim sağlayacaktır.

Zayıf Yönler

2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın zayıf yönlerine ilişkin sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenler ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine ait kategori ve alt kategoriler ayrıca sıklık düzeyleri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4

2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın Zayıf Yönlerine İlişkin Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında Uzman Akademisyenler ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri

Zayıf Yönler			
Kategoriler	Alt Kategoriler		<i>f</i>
Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında Uzman Akademisyenler	Yapısal Zayıflıklar	Temel Yaklaşımın/Felsefenin Eksikliği	8
		Ölçme-Değerlendirmede Yaşanan Belirsizlik	
		Süreç Bileşenlerinin Kapsayıcı Olmaması	
		Becerilerinin Tüm Sınıf Düzeyinde Aynı Olması	
	İçerik	Sosyal-Duyuşsal Becerilerin Tanımlanmasında Zayıflık	4
		Yerelden Çok Küresel Anlayış Uygulayıcılara Yaratılan Zorluklar	
		Bazı Konuların Aşırı Yoğunluğu Kavram ve Becerilerin Soyut Kalması	
	Hizmet İçi Eğitim	Çok Yönlü Bir Program Olması Nedeniyle Uygulamada Yetersizlik	1
	Anlamsal Çerçeve	Kullanılan Türkçenin Gözden Geçirilmesi	3
	Metinlerdeki Anlamsal Karmaşalar		
Muğlak İfadelerin Varlığı			
Toplam			16

Zayıf Yönler			
Kategoriler	Alt Kategoriler	<i>f</i>	
Sosyal Bilgiler Öğretmenleri	İçerikte Zayıflıklar	Konuların Yetişmemesi	9
		Ölçme-Değerlendirmede	
		Beceri Temelli Anlayışının	
		Uygulanması	
		Ders İçeriğinin Düzeye Uygun	
		Olmaması	
		Farklılaştırmanın Düzeye Uygun	
		Olmaması	
		Sosyal Bilimleri Kısıtlı Olarak	
		Ele Alma	
Sınıfın Durumu	Yapısal Zayıflıklar	Konuların Sınıf Düzeyine Göre	7
		Ağır Olması	
		Bilgi ve Tanım Sunmada	
		Yetersizlik	
		Önerilen Etkinlikleri	
		Uygulamada Güçlükler	
		Etkinliklerin Sınıf Mevcudu ile	
		Yaşadığı Zıtlık	
		Sınıf Düzeylerinin	
		Hazırbulunuşluk Durumları	
Hizmet İçi Eğitim	Yapısal Zayıflıklar	Yüzeysel Öğrenme Durumlarının	1
		Yaşanma Olasılığı	
		Temel Kabullerin	
		Hazırbulunuşluğuna Uygun	
		Olmaması	
		Etkinliklerin Sınıf Düzeyine	
		Uygun Olmaması	
		Zaman Kısıtlılığı	
		Öğretmen Eğitimi ve	
		Uygulamada Aşinalık	
Toplam		23	
Genel Toplam		39	

Tablo 4 incelendiğinde sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenlerin 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın zayıf yönlerini belirtirken en fazla “Yapısal Zayıflıklar” (f=8) kategorisinde söylem geliştirdikleri belirlenmiştir. Bu söylemlerini; “Temel Yaklaşımın/Felsefenin Eksikliği, Ölçme-Değerlendirmede Yaşanan Belirsizlik, Süreç Bileşenlerinin Kapsayıcı Olmaması, Becerilerinin Tüm Sınıf Düzeyinde Aynı Olması ve Sosyal-Duyuşsal Becerilerin Tanımlanmasında Zayıflık” alt kategorileriyle desteklemiştir. Sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenlerin ikinci olarak en fazla söylem geliştirdikleri kategori “İçerik” (f=4)'tir. Bu söylemlerini desteklemek ve ayrıntılandırmak için; “Yerelden Çok Küresel Anlayış, Uygulayıcılara Yaratılan Zorluklar, Bazı Konuların Aşırı Yoğunluğu, Kavram ve Becerilerin Soyut Kalması” alt kategorilerini kullanmışlardır. Akademisyenlerin söylem geliştirdiği diğer kategori “Anlamsal Çerçeve” (f=3) kategorisidir. Akademisyenler bu kategorideki görüşlerini çeşitlendirirken; “Kullanılan Türkçenin Gözden Geçirilmesi, Metinlerdeki Anlamsal Karmaşalar ve Muğlak İfadelerin Varlığı” söylemlerinden yararlandıkları tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenleri 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın zayıf yönlerini belirtirken en fazla, “İçerikte Zayıflıklar” kategorisine (f=9) uygun söylemler geliştirmişlerdir. Bu söylemlerini; “Konuların Yetişmemesi, Ölçme-Değerlendirmede Beceri Temelli Anlayışının uygulanması, Ders İçeriğinin Düzeye Uygun Olmaması, Farklılaştırmanın Düzeye Uygun Olmaması, Sosyal Bilimleri Kısıtlı Olarak Ele Alma, Konuların Sınıf Düzeyine Göre Ağır Olması ve Bilgi ve Tanım Sunmada Yetersizlik” alt kategorileriyle destekledikleri görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin programın zayıf yönlerine ilişkin geliştirmiş olduğu söylemlerin, “Yapısal Zayıflıklar” (f=7) ve “Sınıfın Durumu” (f=6) kategorilerinde çeşitlendiği görülmektedir. “Yapısal Zayıflıklar” (f=7) kategorisinde söylemler; “Sınıf Düzeylerinin Hazırbulunuşluk Durumları, Yüzeysel Öğrenme Durumlarının Yaşanma Olasılığı, Temel Kabullerin Hazırbulunuşluğuna Uygun Olmaması, Etkinliklerin Sınıf Düzeyine Uygun Olmaması ve Zaman Kısıtlılığı” şeklinde çeşitlenmiştir. “Sınıfın Durumu” (f=6) kategorisinde ise söylemler; “Önerilen Etkinlikleri Uygulamada Güçlükler ve Etkinliklerin Sınıf Mevcudu ile Yaşadığı Zıtlık” olarak şekillenmiştir. Öğretmenlerin en az başvurduğu kategori ise “Hizmet İçi Eğitim” (f=1) olmuştur. Bu kategoride söylem ise “Öğretmen Eğitimi ve Uygulamada Aşinalık” söyleminde çeşitlenmiştir.

Tablo 5’te sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenlerin ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 5

Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında Uzman Akademisyen ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüş Örnekleri

Kodlar	Görüşler
SBEAUAK7	Sosyal duygusal becerilerin yeniden tanımlanması gerekir. Kavramsal becerinin daha net ve açık bir biçimde ifade edilmesi. Öğretim süreçlerinde öğretmenlere nasıl öğretileceği hususunda daha açık ve net öneriler sunulmalıdır. Öğrenme çıktıları olarak sadeleştirilmiş, ancak öğrenme çıktıları bileşenleri olarak eski program ile amaç konusunda aynı düzeyde olduğu ifade edilebilir. Her yıl öğretmenlerden planlı ve programlı bir şekilde uygulama dönütleri alınmalıdır. Uygulama süreçlerinde yaşanan aksaklıklar giderilmelidir. Çünkü programın belirli bir pilot uygulama sonuçlarına göre yeniden değerlendirmesi gerekir. “Ortak Metin” ile program düşünüldüğünde gerçekten çok uzun bir program metni var. Bu metin uzman kişiler ile birlikte incelenmeli. Yoksa öğretmenler program okuryazarlığı becerileri konusunda yeterli olmayabilir.
SBÖE14	Program, bazı konularda fazla bilgi yoğunluğu içerdiğinden öğrencilerin bilgiyi sindirmekte zorlanmasına neden olabilir. Programda eleştirel düşünme becerileri vurgulansa da uygulamada daha fazla derinleştirilmesi gerekmektedir. Program, öğrenci merkezli etkinlikleri teşvik etse de bazı etkinliklerin sınıf içinde uygulanabilirliği düşük olabilir. Geleneksel sınav yöntemleri ağırlıklı olarak kullanıldığı için beceri temelli ölçme değerlendirme yeterince uygulanamayabilir.

Fırsatlar

2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın sunduğu/sunabileceği fırsatlara ilişkin sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenler ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine ait kategori ve alt kategoriler ayrıca sıklık düzeyleri Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6

2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın Sunduğu/Sunabileceği Fırsatlara İlişkin Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında Uzman Akademisyenler ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri

Sunduğu/Sunabileceği Fırsatlar				
	Kategoriler	Alt Kategoriler	<i>f</i>	
Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında Uzman Akademisyenler	Öğretmenler Açısından	Öğretmen Yansıtmaları	3	
		Etkinlik Temelli Öğretim Erdem-Değer-Eylem Yaklaşımı		
	Öğrenciler Açısından	Beceriler (K-12)	5	
		Donanımlı Bireyler		
		Gerçek Yaşamla Bağlantılı Etkinlikler		
	Toplumsal Açısından	Bireyin Bütüncül Olarak Ele Alınması	1	
		Huzurlu Toplum, Huzurlu Aile		
Veliler Açısından	Süreç Takibi	2		
	Sürece Aktif Katılım			
Sosyal Bilgiler Açısından	Sosyal Bilgiler Açısından	Derse Farklı Sorumlulukların Yüklenmesi	5	
		Beceriler Arası İlişkilendirmenin Yapılması		
		Dersin İlgi Çekici Hâle Getirilmesi		
		Paydaşların Görüşlerinin Dikkate Alınması		
		Toplam		16

Sunduğu/Sunabileceği Fırsatlar			
Kategoriler	Alt Kategoriler		<i>f</i>
Sosyal Bilgiler Öğretmenleri	Yapısal Fırsatlar	Yeni Beceriler	6
		Yeni Tanım ve Kavramlara Aşinalık	
		Süreç Odaklı Yapı Sunulması	
		Bütüncül Öğrenme Fırsatı	
		Tüm Paydaşları Kapsayan Kalkınma Olanakları	
	Çoklu ve Çeşitli Öğrenme Olanakları	Daha Fazla Duyu Organına	4
		Hitap Eden Anlayış Öğrenme Ortamının Çeşitlenmesi	
		Yaparak-Yaşayarak Öğrenme Olanağı	
		Etkinlik Temelli Yapının Varlığı	
		Duyarlı Vatandaşlık Bilinci	11
Etkin Bir Birey	Sürekli Aktif Öğrenciler		
	Teknolojiyi Kullanan Öğrenciler		
	Dünya İle Uyumlu Öğrenciler		
	Ezberleyen Yerine Uygulayan Öğrenciler		
	Millî ve Manevi Değerlere Sahip Öğrenciler		
Programın Sürekliliği	Uzun Yıllar	2	
	Uygulanmasının Gerekliliği		
Toplam			23
Genel Toplam			39

Tablo 6 incelendiğinde sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenlerin 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın sunduğu/sunabileceği fırsatlara ilişkin görüşleri en fazla, “Öğrenciler Açısından” ($f=5$) ve “Sosyal Bilgiler Açısından” ($f=5$) kategorilerinde şekillendiği görülmektedir. “Öğrenciler Açısından” ($n=5$) kategorisinde söylemler; “Beceriler (K-12), Donanımlı Bireyler, Gerçek Yaşamla Bağlantılı Etkinlikler ve Bireyin Bütüncül

Olarak Ele Alınması” şeklinde, “Sosyal Bilgiler Açısından” (n=5) kategorisinde ise söylemler; “Derse Farklı Sorumlulukların Yüklenmesi, Beceriler Arası İlişkilendirmenin Yapılması, Dersin İlgi Çekici Hâle Getirilmesi ve Paydaşların Görüşlerinin Dikkate Alınması” şeklinde çeşitlenmiştir. “Öğretmenler Açısından” (f=3) kategorisinde söylemler; “Öğretmen Yansıtmaları, Etkinlik Temelli Öğretim ve Erdem-Değer-Eylem Yaklaşımı” şeklinde çeşitlenirken “Toplumsal Açısından” (f=1) kategorisinde, “Huzurlu Toplum, Huzurlu Aile” olarak şekillenmiştir. Son olarak gelişen söylem ise “Veliler Açısından” (f=2) olmuştur. Bu kategoride söylemler; “Süreç Takibi ve Sürece Aktif Katılım” şeklinde çeşitlenmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenleri 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın sunduğu/sunabileceği fırsatlara ilişkin görüşleri en fazla “Etkin Bir Birey” (f=11) kategorisinde geliştirilmiştir. Bu kategoride söylemler; “Duyarlı Vatandaşlık Bilinci, Sürekli Aktif Öğrenciler, Teknolojiyi Kullanan Öğrenciler, Dünya ile Uyumlu Öğrenciler, Ezberleyen Yerine Uygulayan Öğrenciler ve Millî ve Manevi Değerlere Sahip Öğrenciler” şeklinde çeşitlenmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin programın sunduğu/sunabileceği fırsatlara dair görüşleri, “Yapısal Fırsatlar” (n=6), “Çoklu ve Çeşitli Öğrenme Olanakları” (f=4) ve “Programın Sürekliliği” (f=2) olarak kategorileştirilmiştir. “Yapısal Fırsatlar” (f=6) kategorisinde söylemler; “Yeni Beceriler, Yeni Tanım ve Kavramlara Aşinalık, Süreç Odaklı Yapı Sunulması, Bütüncül Öğrenme Fırsatı ve Tüm Paydaşları Kapsayan Kalkınma Olanakları” şeklinde; “Çoklu ve Çeşitli Öğrenme Olanakları” (f=4) kategorisinde söylemler; “Daha Fazla Duyu Organına Hitap Eden Anlayış, Öğrenme Ortamının Çeşitlenmesi, Yaparak-Yaşayarak Öğrenme Olanakları ve Etkinlik Temelli Yapının Varlığı” şeklinde, “Programın Sürekliliği” (f=2) kategorisinde ise “Uzun Yıllar Uygulanmasının Gerekliliği” olarak çeşitlenmiştir.

Tablo 7’de sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenlerin ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 7*Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında Uzman Akademisyen ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüş Örnekleri*

Kodlar	Görüşler
SBEAUAK9	Program, öğrencilere 21. yüzyıl becerilerini kazandırma konusunda önemli fırsatlar sunmaktadır. Özellikle yapay zekâ destekli öğrenme araçları ve dijital okuryazarlık becerilerinin programa dâhil edilmesi, öğrencilerin bilgiye erişimini ve analiz yapabilme yetkinliklerini artırabilir. Ayrıca öğrencileri aktif vatandaşlığa teşvik eden içeriklerin bulunması, demokratik bilinç ve sosyal sorumluluk gelişimine katkı sağlayabilir. Bunun yanında, öğretmenlere yönelik rehber materyallerin zenginleştirilmesi ve mesleki gelişim fırsatlarının artırılması, programın uygulama sürecini daha etkili hâle getirebilir. Öğrenciler için: 21. yüzyıl becerilerini (eleştirel düşünme, problem çözme, dijital okuryazarlık vb.) destekleyen bir yapı sunması, onları akademik ve sosyal hayata daha iyi hazırlayabilir. Ayrıca programın etkin vatandaşlık, kültürel miras ve demokratik değerler gibi konulara vurgu yapması, toplumsal sorumluluk bilinci kazanmalarına katkı sağlayabilir. Öğretmenler için: Program, öğretmenlerin ders içeriklerini teknolojiyle destekleyerek daha dinamik ve öğrenci merkezli bir öğretim süreci yürütmelerine olanak tanıyabilir. Ancak bu sürecin verimli olabilmesi için öğretmenlerin mesleki gelişim fırsatlarına erişiminin artırılması önemlidir. Veliler için: Programın değerler eğitimi ve sosyal sorumluluk bilincini ön plana çıkarması, öğrencilerin okul dışındaki tutum ve davranışlarına da olumlu yansiyabilir. Ayrıca programın aile ile iş birliğine açık bir yapı sunması, velilerin eğitim sürecine daha aktif katılımını teşvik edebilir. Okul yöneticileri için: Yeni programın teknoloji entegrasyonu ve proje tabanlı öğrenme gibi uygulamaları teşvik etmesi, okullarda daha yenilikçi öğrenme ortamları oluşturma ihtiyacını doğuracaktır. Bu da okul yöneticilerinin altyapıyı güçlendirme ve öğretmenleri destekleme konusunda daha fazla inisiyatif almasını gerektirebilir.
SBÖE14	Öğrencileri düşünmeye teşvik etmesi, kendilerini ifade etme fırsatı tanınması, öğrencilerin derse aktif katılımlarını artırması. Programın süreç odaklı olması, ürün ortaya koymalarının beklenmesi ve okul dışında da araştırma yapmayı teşvik etmesi, velinin de sürece katılımını olumlu etkilemesi.

Endişeler

2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın sebep olduğu/olabileceği endişelere ilişkin sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenler ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine ait kategori ve alt kategoriler ayrıca sıklık düzeyleri Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın Sebep Olduğu/Olabileceği Endişelere İlişkin Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında Uzman Akademisyenler ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri

Sebep Olduğu/Olabileceği Endişeler			
Kategoriler	Alt Kategoriler	<i>f</i>	
Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında Uzman Akademisyenler	Eğitim Politikaları	Değişime Direnç	4
		Kısa Sürede Programın Hazırlanması	
		Programın Detaylı Oluşu	
	Öğretmenler Açısından	Öğretmen Yeterliklerinin Yeterli Olup Olmaması	4
		Programın Felsefesinin Kavranıp-Kavranmadığı/Anlaşılması	
		Hizmet İçi Eğitimlerin Gerekliliği	
İçerik	Ders Saatinin Yetersizliği	6	
	Programın Yoğun Oluşu		
	Becerilerin Entegrasyonunda Problemler		
	İçerik-Uygulama Dengesizliği		
Yapısal Endişeler	Öğrenmelerin Soyut Kalması	2	
	Ölçme-Değerlendirmenin Nasıl Olacağı Sorunu		
Toplam		16	

Sebepler Olduğu/Olabileceği Endişeler			
Kategoriler	Alt Kategoriler	<i>f</i>	
Sosyal Bilgiler Öğretmenleri	Yapısal Endişeler	Ders Saatinin Yetersizliği	13
		Ölçme-Değerlendirme	
		Durumlarının Farklılaşması/ Yetersizliği	
		Kaynaştırma Öğrencilerinin Görmezden Gelinmemesi	
		Erdem-Değer-Eylem	
		Yaklaşımının Özel Bir Düzey Gözetilmeden Sunulması	
	Bireysel Farklılıklar	Dijital Eşitsizlikler	2
		Zamansal Problemler	
	İçerik	Düzeğe Göre Farklılaşma	2
		Öğrenme Çıktılarının Düzeğe Uygun Olmaması	
Sosyal Bilimlere Gerekli Önemin Verilmemesi			
Fiziki Farklılıklar	Üst Bilişsel Öğrenmelere Dayanak Oluşturacak Hazırbulunmuşluk Problemleri	2	
	Öğrenme Öğretme Ortamının Elverişsizliği		
	Yetersizliği Bulunan Okullar		
Paydaşların Durumu	Velilerin Tutumları	1	
Hizmet İçi Eğitim	Öğretmenlere Yeni Program	2	
	Anlayışının Kazandırılması Çalışmaları		
Endişem yok	-	1	
Toplam		23	
GENEL TOPLAM		39	

Tablo 8 incelendiğinde sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenlerin 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın sebep olduğu/olabileceği endişelere ilişkin görüşleri en fazla "İçerik" (f=6) kategorisi ekseninde şekillenmiştir. "İçerik" (f=6) kategorisinde söylem geliştiren akademisyenler; "Programın Yoğun Oluşu, Becerilerin Entegrasyonunda Problemler, İçerik-Uygulama Dengesizliği ve Öğrenmelerin Soyut Kalması"

alt kategoriyle görüşlerini çeşitlendirmiştir. Akademisyenlerin programının sebep olduğu/olabileceği endişelere ilişkin görüş geliştirdikleri diğer iki kategori “Eğitim Politikaları” (f=4) ve “Öğretmenler Açısından” (f=4) olarak görülmektedir. “Eğitim Politikaları” (f=4) kategorisinde söylemler; “Değişime Direnç, Kısa Sürede Programın Hazırlanması ve Programın Detaylı Oluşu” şeklinde şekillenirken, “Öğretmenler Açısından” (f=4) kategorisinde söylemler; “Öğretmen Yeterliklerinin Yeterli Olup Olmaması, Programın Felsefesinin Kavranıp-Kavranmadığı/Anlaşılması, Hizmet İçi Eğitimlerin Gerekliliği ve Ders Saatinin Yetersizliği” şeklinde olmuştur. Son olarak söylem geliştirilen kategori “Yapısal Endişeler” (f=2)’dir. Bu kategoride akademisyenlerin, “Ölçme-Değerlendirmenin Nasıl Olacağı Sorunu” üzerinde durdukları görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın sebep olduğu/olabileceği endişelere ilişkin görüşleri en fazla “Yapısal Endişeler” (f=13) kategorisinde şekillendiği tespit edilmiştir. Bu kategorideki söylemler; “Ders Saatinin Yetersizliği, Ölçme-Değerlendirme Durumlarının Farklılaşması/ Yetersizliği, Kaynaştırma Öğrencilerinin Görmezden Gelinmemesi, Erdem-Değer-Eylem Yaklaşımının Özel Bir Düzey Gözetilmeden Sunulması, Dijital Eşitsizlikler ve Zamansal Problemler” şeklindedir. “Bireysel Farklılıklar” (f=2) kategorisinde, “Düzeğe Göre Farklılaşma ve Öğrenme Çıktılarının Düzeğe Uygun Olmaması” söylemleri, “İçerik” (f=2) kategorisinde, “Sosyal Bilimlere Gerekli Önemin Verilmemesi ve Üst Bilişsel Öğrenmelere Dayanak Oluşturacak Hazırbulunmuşluk Problemleri” söylemleri, “Fiziki Farklılıklar” (f=2) kategorisinde, “Öğrenme Öğretme Ortamının Elverişsizliği ve Yetersizliği Bulunan Okullar” söylemleri, “Paydaşların Durumu” (f=1) kategorisinde, “Velilerin Tutumları” (f=1) ve “Hizmet İçi Eğitim” (f=2) kategorisinde ise “Öğretmenlere Yeni Program Anlayışının Kazandırılması Çalışmaları” söylemleri geliştirildiği görülmektedir. Ayrıca bir öğretmenin programa ilişkin herhangi bir endişesinin olmadığı da belirlenmiştir.

Tablo 9’da sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenlerin ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 9*Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında Uzman Akademisyenlerin ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüş Örnekleri*

Kodlar	Görüşler
SBEAUAE1	Bence 24-SBÖP'ün sebep olduğu en büyük endişe, eğitim politikası literatüründe de kendisine genişçe bir yer bulan “değişime direnc” kavramıdır. Zira yakın tarihimizde öğretim programlarımızda yapılan değişikliklerdeki radikallik oranı arttıkça bu değişime yönelik direncin de arttığı aşikârdır. Bunun en güzel örneklerinden bir tanesi 2005 programımızdır. Uygulamaya konulmasıyla her yönüyle eski anlayışa taban tabana zıt bir anlayış sunulmasına, bu anlayışı yerleştirmek için sözde her şey yapılmasına ve üzerinden 20 yıl geçmesine rağmen hâlâ istenen verim alınamamış olduğu görünmektedir. Geline nokta dersler büyük oranda yine eski anlayışa göre işlenmekte ve ölçme değerlendirme eski anlayışa göre yapılmaktadır. 24-SBÖP, 2005 kadar radikal değişiklikler içermese de yine bazı yönlerden değişiklikler ve yeni anlayışlar içermektedir ve talep etmektedir. Uygun bir geçiş süreci olmadan ve öğretmenler psikososyal olarak yeni programa hazırlanmadan 24-SBÖP uygulanmaya başlandığı için sınıflarda 2005 sürecine benzer bir sürecin yaşanacağı endişesi ister istemez gündeme gelmektedir. Örneğin ölçme değerlendirme anlayışından öğrenme kanıtı anlayışına sadece isim değişikliği yaparak geçmek imkânsızdır. Bu değişim sürecinin de ciddi bir şekilde yönetilmesi gerekir. Hatta birçok bilimsel çalışma sadece değişimin de yönetilmesinin yeterli olmadığını, bu değişime yönelik direncin de yönetilmesi gerektiğini göstermektedir.
SBÖE10	2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan etkinliklerin öğrenci düzeylerine uygun olmaması, öğrenciler açısından anlaşılabilmesi eğitim durumlarını olumsuz etkileyebilir ve ciddi öğrenme kayıplarına neden olabilir. Çünkü bu etkinliklerle kaybedilen sürenin telafisi zor olmaktadır. Bu konuda öğretmen etkinlik seçiminde daha etkin bir rol almalı, planlama öğretmen sorumluluğunda gerçekleşmelidir. Programın ülkeyi temsil edecek iyi bir örneklem üzerinde uygulanması ve buna göre düzenlemelerin yapılması önemlidir. Diğer türlü okullar arası farklılaşan içerik ve eğitim durumları yaşantıları ortaya çıkabilir. Sosyoekonomik düzeyi iyi olan okullarda bu program etkin yürütülürken diğer okullarda ciddi öğrenme kayıpları ortaya çıkabilir. Program öğrencilerde sorgulama yeteneğini geliştirebilecek düzeyde tasarlanmalı, öğrencilerin sorgulama yapabilecekleri öğrenme yaşantılarına belirli oranda yer vermelidir. Programın sosyal bilimlere ait bilgilerin öğrencilere kazandırılması konusunda eksikleri bulunmaktadır. Öğrenciler belirli sosyal bilim alanına giren kavramları açıklamakta güçlük çekmekte, derslerde kavramları tanımlamakta zorlanmaktadır. Bu açıdan programda, öğrencilere açıklama yapabilme yeteneği için daha etkin bir kavram öğretimine yer vermelidir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmanın amacı, 2024 yılında yayımlanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'na ilişkin sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenler ile sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini SWOT analizi çerçevesinde incelemektir. Çalışma kapsamında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Çalışmada öncelikle sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenlere ve sosyal bilgiler öğretmenlerine 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın güçlü yönlerinin neler olduğu sorulmuştur. Sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenler, en çok "Genel Çerçeve" üzerinde durmuş, bunu "disiplinler arası ilişkiler, farklılaştırma yaklaşımı ve yapay zekâ destekli uygulamalar" gibi alt kategorilerle desteklemişlerdir. Diğer güçlü yönler "İçerik" ve "Geri Bildirim Olanakları" kategorilerinde yer almıştır. Sosyal bilgiler öğretmenleri, en fazla "Yapısal Düzenlemeler" kategorisinde görüş belirtmiş ve "sadeleşme, beceri temelli program" gibi alt kategorilerle desteklemiştir. Ayrıca "İçerik" kategorisinde, "öğrenci merkezli anlayış ve etkinliklerin artırılması" gibi alt başlıklar öne çıkmıştır. Kılıçoğlu ve Aydemir (2022) de yapmış oldukları çalışmalarında akademisyenlerin ve öğretmenlerin programdaki kazanım (öğrenme çıktılarının) sayılarının azaltılmasının, beceri sayılarının arttırılmasının programın güçlü yönleri arasında yer aldığını tespit etmişlerdir. Yıldırım ve Çalışkan (2024) yapmış oldukları çalışmalarında 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın birçok yeniliği beraberinde getirdiği diğer programlardan farklı bir anlayışla oluşturulduğu üzerinde durmuşlardır. Tosun ve Gökçe (2024) yapmış oldukları çalışmalarında 5. sınıf öğrenme çıktılarının genellikle sosyal boyut kapsamındaki amaçlarla bağlantılı olduklarını tespit etmişlerdir. Gömlüksiz ve Bulut (2006) çalışmalarında programda önerilen öğrenme çıktısı (kazanım), kapsam, eğitim öğretim durumları ve ölçme-değerlendirmenin çok üst düzey etkililiğinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Şahin ve Çelik (2024) çalışmalarında 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda alan becerileri kısmında sosyal bilimlere etkin bir şekilde yer verildiği ve alan becerileri kısmında sosyal bilimlere ait becerilerin hangi aşamada ve hangi öğrenme çıktısında kazandırılması gerektiği üzerinde belirtmişlerdir. Ayrıca becerilerin sadece öğrenme çıktılarıyla değil öğrenme öğretme yaşantılarıyla da kazandırılabileceği sonucuna ulaşmışlardır. Sonuç olarak çalışmanın bu bulgu ve yorumlarını hem destekleyen hem de desteklemeyen çalışmaların alan yazınında var olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmada ikinci olarak sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenlere ve sosyal bilgiler öğretmenlerine 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın zayıf yönlerinin neler olduğu sorulmuştur. Sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenler, en fazla “Yapısal Zayıflıklar” kategorisinde görüş belirtmiş, bu söylemler “temel felsefe eksikliği, becerilerin her sınıfta aynı olması ve sosyal duygusal becerilerin tanımlanmasındaki” zayıflık gibi alt kategorilerle desteklenmiştir. Ayrıca “İçerik” ve “Anlamsal Çerçeve” kategorilerinde “metinlerin karmaşası ve küresel anlayışın yerelden fazla” olması gibi sorunlara işaret etmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenleri, en fazla “İçerikte Zayıflıklar” kategorisine değinmiş, bu içeriklerin “düzeğe uygun olmaması ve sosyal bilimlerin kısıtlı ele alınması” gibi alt başlıklarla desteklenmiştir. “Yapısal Zayıflıklar” ve “Sınıfın Durumu” kategorilerinde de “etkinliklerin zorlukları ve zaman kısıtlılığı” gibi konulara dikkat çekmişlerdir. “Hizmet İçi Eğitim” ise en az değerlendirilen kategoridir. Görüldüğü üzere sosyal bilgiler öğretmenleri programın zayıf yönünün eğitim paydaşlarına aktarılmaması görüşünde birleşmektedirler. Yıldırım ve Çalışkan (2024) yapmış oldukları çalışmalarında 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın benimsenmesi ve etkililiğin arttırılabilmesi için eğitim bilimciler ve öğretmenlere hizmet içi eğitimlerin verilmesinin önemi üzerinde durmuşlardır. Kılıçoğlu ve Aydemir (2022) de yapmış oldukları çalışmalarında zayıf yönlerle ilişkin programın günlük hayatla ilişkilendirilememesi, öğrenme alanı sayısının azaltılması sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuç sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleriyle uyum göstermektedir. Öztürk ve Kafadar (2020) çalışmalarında programın zayıflığını günlük hayatla ilişkilendirilememesi olarak tespit etmişlerdir. Önger ve Duman (2024) yapmış oldukları çalışmalarında 2024 programında içerikte yeni bir düzenlemeye gidildiği ve eğitim durumu ile ilgili detaylı bilgilerin yer aldığını belirlemişlerdir. Ayrıca sosyal bilgiler öğretmenlerinin belirtmiş olduğu bu durumlar aslında programın zayıflığından ya da etkisizliğinden değil 2024 TYMM'nin yeterince aktarılmadığının ve anlaşılmadığının bir göstergesidir. Çünkü hem 2024 TYMM Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı hem de Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni'nde belirtilen bu durumlar nedeniyle açıklanmış ve eğitimde yeni bir vizyon ortaya konulduğunun üzerinde durulmuştur (MEB, 2024, s. 4; MEB, 2025, s. 4). Bu sonuçlara göre çalışmanın bulgularıyla ilgili hem uyum gösteren hem de uyum göstermeyen çalışmaların alan yazınında varlığından söz edilebilir.

Çalışmada üçüncü olarak sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenlere ve sosyal bilgiler öğretmenlerine 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın sunduğu/sunabileceği fırsatların neler olabileceği sorulmuştur. Sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenler en fazla “Öğrenciler Açısından” ve “Sosyal Bilgiler Açısından” kategorilerine odaklanmıştır. Öğrenci kategorisi “beceri geliştirme ve gerçek yaşamla bağlantılı etkinlikler üzerine”, sosyal bilgiler kategorisi ise “dersin ilgi çekici hâle getirilmesi ve paydaşların görüşlerinin dikkate alınması” üzerine söylemler geliştirmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri, en çok “Etkin Bir Birey” kategorisini ele almış; “duyarlı vatandaşlık, teknoloji kullanımı ve millî değerlere sahip öğrenciler yetiştirme” fırsatlarını vurgulamıştır. Ayrıca “Yapısal Fırsatlar” ve “Çoklu ve Çeşitli Öğrenme Olanakları” gibi kategorilere değinmişlerdir. Önger ve Duman (2024) yapmış oldukları çalışmalarında 2024 programının içeriğinde öğrenme öğretme yaşantıları, öğrenme kanıtları ve farklılaştırma öğelerinin yer aldığını tespit etmişlerdir. Bu sonuç sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenlerin 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın sunduğu/sunabileceği fırsatlarla paralellik göstermektedir. Ayrıca Önger ve Duman (2024), 2024 öğretim programındaki öğrenme çıktılarının öğrenen merkezli olduğu sonucuna ulaşılmışlardır. Bu durumun da sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenlerin görüşleriyle benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Kılıçoğlu ve Aydemir (2022) de yapmış oldukları çalışmalarında programın sunmuş olduğu fırsatları beceri öğretimine odaklanması ve öğrenci merkezli olması şeklinde tespit etmişlerdir. Yıldırım ve Çalışkan (2024) yapmış oldukları çalışmalarında 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın beceri temelli bir yapıya sahip olduğu ve başta alan becerileri ve alanla ilgili okuryazarlıklar olmak üzere kavramsal beceriler, sosyal duygusal öğrenme becerileri ve beceriler arası ilişkiler şeklinde konumlandırıldığını tespit etmişlerdir. Hem sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenler hem de sosyal bilgiler öğretmenleri bireyler için becerilerin ne kadar önemli olduğu ve programın beceriler üzerine inşa edilmesinin öğretmen-öğrenci-toplum açısından önemli bir süreci ifade ettiği üzerinde durmuşlardır.

Çalışmada son olarak sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenlere ve sosyal bilgiler öğretmenlerine 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın sebep olduğu/olabileceği endişelerin neler olduğu sorulmuştur. Sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenler, en fazla

“İçerik” kategorisine odaklanmış, programın yoğunluğu, beceri entegrasyon problemleri ve öğrenmelerin soyut kalması gibi konuları dile getirmiştir. Ayrıca “Eğitim Politikaları” ve “Öğretmenler Açısından” kategorilerinde değişime direnç, yeterlik sorunları ve hizmet içi eğitimlerin gerekliliği gibi konular belirtilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenleri ise en çok “Yapısal Endişeler” kategorisinde görüş geliştirmiş, ders saatinin yetersizliği, ölçme-değerlendirme sorunları ve dijital eşitsizlikler gibi sorunları vurgulamıştır. Diğer kategorilerde “bireysel farklılıklar, içerik, fiziki farklılıklar ve hizmet içi eğitim” endişeleri dile getirilmiştir. Yıldırım ve Çalışkan (2024) yapmış oldukları çalışmalarında programın düzgün ve etkin bir biçimde yürütülebilmesi için öğretmen ve topluma programın aktarılması, hizmet içi eğitimlerin gerçekleştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu çalışmada da sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenlerin görüşleri hizmet içi eğitimlerle programın desteklenmesi gerektiği şeklindedir. Hem Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni (2025) hem de 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın beceri temelli programlar olduğu da vurgulanmaktadır (2024). Beceri temelli programların yürütülmesi beraberinde ölçme-değerlendirmenin nasıl olacağı sorununu da beraberinde getirmektedir. Yalçın’a (2018) göre becerilerin ölçülmesinde; derecelendirme ölçekleri, durumsal yargı testleri, performans değerlendirmeler ve simülasyonlar, portfolyolar ve farklı madde türlerini içeren araçların (bilgisayar destekli ve açık uçlu maddeler gibi) kullanılması gerektiği belirtilmektedir. Bu durum hem sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenler hem de sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından fark edilmiş ve merkezî sınavların çoktan seçmeli oluşu fakat uygulamanın çağdaş ölçme-değerlendirme araçlarıyla gerçekleştirilmesi gerektiği programın uygulanmasında ortaya çıkabilecek endişeler olarak görüşlerde yer almıştır. Bu sonucunun alan yazınıyla da paralellik gösterdiği tespit edilmiştir. Önger ve Duman (2024) yapmış oldukları çalışmalarında 2024 programında ölçme-değerlendirmeye dair bir başlığa yer verilmediğini ancak program detaylandırılmasında öğrenme kanıtları başlığı ile her bir öğrenme alanına dair ölçme-değerlendirme durumlarına yer verildiği tespit etmişlerdir. Can (2019) yapmış olduğu çalışmada 2005 ve 2018 programlarında yer alan ölçme-değerlendirme durumlarının daha açıklayıcı ve yol gösterici olarak sunulduğunu tespit etmiştir. Can ve Sezginsoy’un (2021) yapmış oldukları çalışmalarında, programlarda bazı öğrenme çıktılarının (kazanımların) çıkarılmasından dolayı konular arasında bağlantısız ilişkiler olduğu ve öğrencilerin bu konuları öğrenmede zorluk yaşayabilecekleri sonucuna ulaştıkları

görülmektedir. Elde edilen bu sonucun alan yazınındaki diğer çalışmalarla paralellik gösterdiği tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenleri için önemli endişelerden biri de ders saatinin yetersiz oluşudur. Ağır (2003), gerçekleştirdiği çalışmada programda sosyal bilgiler dersine ayrılan sürenin yetersiz olduğunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde Metin-Göksu ve Taşyürek (2023) tarafından yürütülen araştırmada da öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar arasında ders saatlerinin yetersizliğine dikkat çektikleri belirlenmiştir. Sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman akademisyenler ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin geliştirmiş olduğu bu söylemler aslında 2024 TYMM Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın tam olarak aktarılamamasından kaynaklanmaktadır. Çünkü hem 2024 TYMM Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı hem de Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni'nde her iki çalışma grubunun da söylem olarak geliştirdiği endişelerin bertaraf edilebilmesi için uygulayıcılara ve eğitimcilere inovatif çözüm yolları sunduğu görülmektedir (MEB, 2024, s. 8-10; MEB, 2025, s. 4, 33, 41). Bu durumun da en aza indirgenmesi için hizmet içi eğitimlerin artırılması ve programın paydaşlarına aktarılmasının önemini göstermektedir. Görüldüğü üzere alan yazınında bu sonuçları destekleyen ve desteklemeyen çalışmaların varlığından söz edilebilir.

Sonuç olarak 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, birçok yenilik sunarak önceki programlardan ayrılmaktadır. 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın güçlü yönlerinin yanında çeşitli zayıf yönler ve endişeler taşıdığını ancak eğitimde önemli fırsatlar sunduğunu ve bu fırsatların dikkatlice değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu sonuçlar ışığında aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

- Sosyal bilgiler dersinin kapsamlı bir şekilde işlenebilmesi için ders saati sayısının artırılması önerilmektedir. Bu durum özellikle sosyal bilimlerin derinlemesine incelemeyi gerektiren konuları için faydalı olacaktır.
- Programda kullanılması önerilen ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin oldukça çağdaş olduğu ve çeşitliliği sağladığı görülmektedir ancak merkezî sınavlarda bu çağdaş ve çeşitliliğin nasıl uygulanabileceği konusu tam belirtilmemiştir. Merkezî sınavlar da göz önüne alınarak ölçme ve değerlendirmenin kapsamı ve mahiyetinin açıkça belirtilmesinin daha uygun olacağı düşünülmektedir.

- Programın uygulayıcılarının teknoloji destekli eğitim tekniklerini kullanmaları için düzenli hizmet içi eğitimler yapılabilir.
- Programda yer alan beceriler her sınıf seviyesinde farklılaştırılarak bu becerilerin öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun hâle getirilmesi sağlanabilir.

Extended Summary

Introduction

In this study, the relationship between the quality of education and the development of a country is emphasized and it is stated that curricula play an important role in raising qualified individuals. Social studies is an interdisciplinary lesson that prepares individuals for social life and raises citizenship awareness. The social studies curriculum in Türkiye has been updated in various years and finally restructured in 2024 according to the needs of the age. This program aims for students to become knowledge-producing, critical and value-based individuals. SWOT analysis (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats), an innovative approach in the field of education, is used in this study to evaluate the 2024 social studies curriculum. In this context, it was tried to determine the strengths and weaknesses of the program, the opportunities it offers and the threats it may face with the opinions of academicians and teachers.

Methodology

This study was conducted with phenomenology method, one of the qualitative research designs. In the study, the perceptions of academics and social studies teachers who are experts in the field of social studies education regarding the Century of Türkiye Education Model Social Studies Curriculum were examined in depth within the framework of SWOT analysis (strengths, weaknesses, opportunities and threats). The aim is to present a holistic evaluation of the programme based on the experiences and perceptions of stakeholders. In this study, the study group was determined by purposive random sampling method in order to examine the perceptions about the Century of Türkiye Education Model Social Studies Curriculum. The study group consisted of social studies education specialist academicians working in various state universities and social studies teachers working in schools affiliated to the Ministry of National Education. This method aims to provide rich and diverse data from different stakeholders. In the

study, data were collected with two separate interview forms consisting of four open-ended questions developed by the researchers and specially prepared for each study group. The interview forms were revised in line with expert opinions, pre-application was made and finalised. The data were obtained through face-to-face interviews with social studies academics and social studies teachers. The data obtained were analysed by content analysis method, and the participants were coded and defined according to gender and group type in the analysis.

Findings

Evaluation of the Century of Türkiye Education Model Social Studies Curriculum: Strengths, Weaknesses, Opportunities, Strengths: Academics mostly expressed their opinions in the category of “General Framework” (f=11) and emphasized elements such as interdisciplinary relations, project-based learning, and artificial intelligence-supported applications. They also made positive evaluations in the categories of content (f=3) and feedback opportunities (f=2). Social studies teachers expressed their opinions mostly in the categories of “Structural Arrangements” (f=11) and “Content” (f=10). Student-centered approach, skill-based curriculum and effective assessment and evaluation opportunities are the prominent elements. Weaknesses: Academics were most critical in the category of “Structural Weaknesses” (f=8) and drew attention to issues such as the lack of the basic philosophy of the program and measurement and evaluation uncertainties. Criticisms were also made in the categories of content (f=4) and semantic framework (f=3). In the category of “Weaknesses in Content” (f=9), social studies teachers drew attention to problems such as the lack of timeliness of subjects and the limited coverage of social sciences. Opportunities: Academics emphasized opportunities such as skill development, holistic approach to the individual, and making the course interesting in the categories of “From the Students’ Perspective” (f=5) and “From the Social Studies Perspective” (f=5). Social studies teachers and stated that the program offered innovative approaches, increased use of technology, and supported interdisciplinary relationships. In general, it is seen that the skills-based, student-centered and interdisciplinary structure of the curriculum is strong, but it has some shortcomings such as measurement-assessment uncertainties, content density and insufficient course hours.

Discussions, Conclusions, and Recommendations

In the study, the strengths of the Century of Türkiye Education Model Social Studies Curriculum were evaluated in line with the views of academics and social studies teachers. Academics focused on the categories of “General Framework” and teachers on “Structural Arrangements. The simplification, skills-based structure, interdisciplinary approach and student-centered content of the curriculum were found to be positive. Previous research also supports the aspects of the program such as reducing the number of objectives, increasing skills and including social sciences effectively. In conclusion, the program’s innovative structure and content arrangements stand out as strengths. In this study, the weaknesses of the Century of Türkiye Education Model Social Studies Curriculum were examined in line with the views of academics and social studies teachers. While academics drew attention to the lack of basic philosophy and weaknesses in skill definitions, teachers emphasized problems such as inappropriate content for the level and time constraints. Previous research supports that the inability to relate the curriculum to daily life and lack of in-service training are among the important weaknesses. In this study, the opportunities offered by the 2024 Social Studies Curriculum were examined in line with the views of academics and social studies teachers. Academics stated that the program offers students the opportunity to gain skills and make the lesson interesting. Social studies teachers emphasized student-centered learning, technology-supported education and contemporary teaching techniques. Previous studies show that the skills-based and student-centered structure of the curriculum supports these opportunities. In this study, the concerns raised by the 2024 Social Studies Curriculum were examined in line with the views of academics and social studies teachers. While academics focused on content density, skills integration and abstract learning, teachers emphasized insufficient class time, assessment and evaluation problems and digital inequalities. Similar concerns are also found in the literature, and issues such as in-service training, assessment and evaluation process, and increasing the course hours are particularly prominent. In conclusion, the opportunities offered by the program should be utilized and in-service trainings, course hour arrangements and improvements in the assessment and evaluation system should be made to increase applicability.

Yazar Katkıları: Çalışmada yazarlar eşit oranda katkıya sahiptir.

Çıkar Çatışması: Bu çalışma kapsamında herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan ederiz.

Etik Beyanı: Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi”nde belirtilen kurallara uyulduğunu ve “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler”e dayalı hiçbir işlem yapılmadığını beyan ederiz. Aynı zamanda tüm yazarların çalışmaya katkıda bulunduğu, yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışmasının bulunmadığı, tüm etik ihlallerde tüm sorumluluğun makale yazarlarına ait olduğunu beyan ederiz.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma, ... Üniversitesi Etik Komisyonunun tarih ve ... sayılı kararı ile araştırma ve yayın etiğine uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

Finansman: Bu araştırma herhangi bir fon almamıştır.

Telif Hakları: Millî Eğitim dergisinde yayımlanan çalışmaların Creative Commons Atıf-Ticari Olmayan 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

Veri Kullanılabilirliği Beyanı: Bu çalışma sırasında oluşturulan veya analiz edilen veriler, talep üzerine yazarlardan temin edilebilir.

Yazma Yardımı için Yapay Zekâ Kullanımı: Yazma yardımı için yapay zekânın kullanılmadığını beyan ederiz.

Kaynakça

- Ağır, Ö. (2003). İlköğretim ikinci kademe sosyal bilgiler dersinin öğretiminde karşılaşılan *sorunlar* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Bonstingl, J. J. (1996). *Kalite okulları*. (Çev. Hayal Köksal). Dünya Yayınları.
- Can, B. & Sezginsoy, B. Ş. (2021). 2005 ve 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının incelenmesi. *Turkish Studies Education*, 16(5), 2421-2441. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.51023>
- Can, B. (2019). *2005 ve 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Balıkesir Üniversitesi.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed method approaches*. SAGE Publications. https://fe.unj.ac.id/wp-content/uploads/2019/08/Research-Design_Qualitative-Quantitative-and-Mixed-Methods-Approaches.pdf
- Daniela, V. (2017). The SWOT analysis of pre-university education. *Ovidius University Annals, Economic Sciences Series*, XVII(1), 601-605.
- Ezin, Y. (2021). COVID-19 sürecinde üniversitelerde uzaktan muhasebe eğitiminin SWOT analiz tekniği ile değerlendirilmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 92, 73-90. <https://doi.org/10.25095/mufad.937725>
- Flick, U. (2014). *An introduction to qualitative research*. SAGE Publications.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. & Hyun, N. (2012). *How to design and evaluate research in education*. McGraw-Hill Book Company.
- Gömleksiz, M. N. & Bulut, İ. (2006). Yeni sosyal bilgiler dersi öğretim programının uygulamadaki etkililiğinin değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 47(47), 393-421.
- Kalaycı, N. & Baysal, S. B. (2019). Sosyal bilgiler öğretim programlarının karşılaştırmalı analizi (2005-2017- 2018). *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1), 106-129. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.544022>

- Kılıçoğlu, G. & Aydemir, A. (2022). Türkiye'deki 2005 ve 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programlarına yönelik bir değerlendirme: SWOT analizi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13(5), 275-296. <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1169598>
- Korkmaz, S. & Uygur, A. (2021). Cumhuriyetten günümüze sosyal bilgiler dersi öğretim programlarındaki coğrafya konularının öğretiminde kullanılan araç ve gereçler. *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 4(1),34-47.
- Marshall, C. & Rossman, G. B. (2014). *Designing qualitative research*. SAGE Publications.
- Memişoğlu, H. (2012). İlköğretim 4-5 sosyal bilgiler ders programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 66-81.
- Metin-Göksu, M. & Taşyürek, Z. (2023). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretim sürecinde yaşadıkları sorunlar. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 275-289. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.1213859>
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2024). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (4, 5, 6 ve 7.sınıflar)*. MEB.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2025). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni*. MEB.
- Millî Eğitim Bakanlığı, [MEB]. (2007). *Planlı okul gelişim modeli*. Eğitim Araştırma ve Geliştirme Daire Başkanlığı.
- Önger, S. & Duman, S. N. (2024). 2018, 2023 ve 2024 sosyal bilgiler öğretim programlarının karşılaştırılması. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(2), 1308-1339. <https://doi.org/10.51460/baebd.1450941>
- Öztürk, C. & Kafadar, T. (2020). 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programının değerlendirilmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 10(1), 112-126. <https://doi.org/10.24315/tred.550508>

- Safran, M. (2004). İlköğretim programlarında yeni yaklaşımlar: Sosyal bilgiler (4. 5. sınıf). *Bilim ve Aklın Işığında Eğitim Dergisi*, 5, 54-55.
- Satria, R. & Shahbana, E. (2020). SWOT analysis of strengthening education character in junior high school. *Jurnal Iqra': Kajian Ilmu Pendidikan*, 5(2), 56-67. <https://doi.org/10.25217/ji.v5i2.827>
- Simon, J., & Burstein, P. (1985). *Basic research methods in social sciences*. Random Press.
- Şahin, E. N., & Çelik, H. (2024). Sosyal bilimler alan becerilerinin 2024 sosyal bilgiler öğretim programı alan becerileri bölümünde yer alma durumu. *International Journal of Values in Education and Society*, 2(3), 35-51. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14575945>
- Tosun, A. & Gökçe, N. (2024). 2018 ve 2024 sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının sürdürülebilir kalkınma amaçları açısından incelenmesi. *The Journal of International Educational Sciences*, 11(40), 249-283. <https://doi.org/10.29228/INESJOURNAL.78214>
- Ülgen, H. & Mirze, S. K. (2013). *İşletmelerde stratejik yönetim* (7. baskı). Beta Yayınevi .
- Ütkür-Güllühan, N., & Bekiroğlu, D. (2022). Sosyal bilgiler öğretim programlarının karşılaştırılması: Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye örneği. *Trakya Eğitim Dergisi*, 12(2), 787-804. <https://doi.org/10.24315/tred.938184>
- Varış, F. (1988). *Eğitimde program geliştirme: Teori ve teknikler*. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Yalçın, A. & Akhan, N. E. (2019). Cumhuriyetten günümüze sosyal bilgiler programlarının sosyal bilgiler öğretim yaklaşımlarına göre incelenmesi. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 12(3), 842-873.
- Yalçın, S. (2018). 21. yüzyıl becerileri ve bu becerilerin ölçülmesinde kullanılan araçlar ve yaklaşımlar. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 51(1), 183-201. <https://doi.org/10.30964/auebfd.405860>

Yıldırım, A. & Şimşek H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, Y., & Çalışkan, A. (2024). 2024 sosyal bilgiler dersi öğretim programının 2005, 2015 ve 2018 programlarıyla karşılaştırılmalı analizi. *Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 8(1), 108-142. <https://doi.org/10.46452/baksoder.1485390>